

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje nástroj predvstupovej pomoci (IPA III)

[COM(2018) 465 final – 2018/0247 (COD)]

(2019/C 110/28)

Spravodajca: **Dimitris DIMITRIADIS**

Žiadosť o vypracovanie stanoviska	Európsky parlament, 2.7.2018 Európska komisia, 12.7.2018 Rada Európskej únie, 18.7.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	23.11.2018
Prijatie v pléne	12.12.2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	181/1/1

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje nástroj predvstupovej pomoci (IPA III) na obdobie rokov 2021 – 2027.

1.2. EHSV taktiež víta vyhlásenie, že výkonnosť by mala byť hlavným prvkom nástroja IPA III, čím sa umožní lepšie celkové riadenie pridelených finančných prostriedkov, ktoré bude odrážať záväzky prijímateľov a pokrok dosiahnutý pri realizácii reforiem. Využívanie ukazovateľov výkonnosti prispieje k celkovému hodnoteniu nástroja IPA III a je v súlade s predchádzajúcimi odporúčaniami týkajúcimi sa nástroja IPA II ⁽¹⁾.

1.3. EHSV je presvedčený, že stanovenie nástroja predvstupovej pomoci je v súlade s novou stratégiou Európskej komisie pre západný Balkán s názvom *Dôveryhodná perspektíva rozšírenia pre krajiny západného Balkánu a väčšia angažovanosť EÚ v tejto oblasti* ⁽²⁾, ktorá bola zverejnená 6. februára 2018, a jej šiestimi hlavnými iniciatívami, ktoré pokrývajú oblasti počnúc posilnením právneho štátu, posilnením spolupráce v oblasti bezpečnosti a migrácie až po spoločné vyšetrovacie tímy európskej pohraničnej a pobrežnej stráže, rozširovanie energetickej únie EÚ smerom na západný Balkán, zníženie poplatkov za roaming a zavedenie širokopásmového pripojenia v tomto regióne. Takisto je v súlade s politikou Európskej únie v oblasti rozširovania, pokiaľ ide o možné budúce prístupenie Turecka.

1.4. EHSV opakovane potvrdzuje svoj postoj vychádzajúci z článku 49 Zmluvy o Európskej únii, v ktorom sa stanovuje, že o členstvo v Únii môže požiadať každý európsky štát, ktorý rešpektuje hodnoty úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a dodržiavania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám a zaviazá sa tieto hodnoty podporovať.

1.5. EHSV víta, že referenčná suma poskytnutá v rámci návrhu nariadenia o nástroji IPA III na obdobie rokov 2021 až 2027 bude v súlade s návrhom Európskej komisie približne 14,5 miliardy EUR.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o nástroji predvstupovej pomoci (IPA II) a Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje nástroj európskeho susedstva* (Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 77).

⁽²⁾ Komisia stanovila základné zásady stratégie EÚ pre krajiny západného Balkánu vo svojom oznámení zo 6. februára 2018 s názvom *Dôveryhodná perspektíva rozšírenia pre krajiny západného Balkánu a väčšia angažovanosť EÚ v tejto oblasti*, COM(2018) 65 final.

- 1.6. ESHV taktiež víta, že 25 % výdavkov bude vynaložených na ciele v oblasti klímy.
- 1.7. Výbor víta, že nástroj IPA III zavádza väčšiu flexibilitu tým, že sa na začiatku nestanovujú pridelené prostriedky pre jednotlivých partnerov. Programový rámec nástroja IPA by mal vychádzať z vyvíjajúcich sa potrieb a mala by sa ním zabezpečiť rovnováha medzi predvídateľnosťou a financovaním na základe výkonnosti.
- 1.8. EHSV zdôrazňuje, že Európska komisia, kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny by mali v plnej miere prijať jeho odporúčania ⁽³⁾ predložené po hodnotení nástroja IPA II v polovici jeho trvania ⁽⁴⁾.
- 1.9. EHSV zdôrazňuje význam nástroja predvstupovej pomoci pre napredovanie hospodárskych reforiem a vytváranie priaznivého a predvídateľného obchodného prostredia s cieľom podporiť podnikanie, zakladanie podnikov a napomáhať rast MSP a tým zlepšovať konkurencieschopnosť, hospodársky rast a tvorbu dôstojných pracovných miest.
- 1.10. EHSV zdôrazňuje význam programov hospodárskej reformy a zmysluplné zapájanie sociálnych partnerov a ostatných organizácií občianskej spoločnosti do vytvárania a realizácie týchto programov. EHSV žiada, aby sa vyčlenil väčší objem finančných prostriedkov vrátane organizačných grantov určených na budovanie kapacít sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti, aby sa mohli efektívne zúčastňovať na týchto procesoch. V kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách by sa malo povzbudzovať zlepšovanie kvality a obsah sociálneho dialógu.
- 1.11. EHSV považuje financovanie z nástroja IPA III za dôležité pre integráciu ekonomík krajín západného Balkánu do EÚ.
- 1.12. EHSV podporuje názor, že pokrok prijímateľov pomoci poskytnutej z nástroja IPA, ktorý bol dosiahnutý v oblasti reforiem, má zásadný význam, pokiaľ ide o mieru čerpania (pre nástroj IPA II v rozpätí od 64,3 % do 88,9 %) a využitie týchto finančných prostriedkov, a zdôrazňuje potrebu posilniť kultúru spolupráce medzi prijímateľmi pomoci z krajín západného Balkánu. Prípady Turecka je však oveľa zložitejší a citlivý. Poskytovanie finančných prostriedkov krajine, v ktorej sa nedá úplne vylúčiť ďalšie zhoršovanie situácie v oblasti občianskych práv, si vyžaduje obozretnosť a potrebu uplatňovať zásadu podmienenosti.
- 1.13. EHSV zdôrazňuje, že nástroje predvstupovej pomoci treba využívať na zvyšovanie administratívnych kapacít kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajín s cieľom pripraviť ich na budúce využívanie štrukturálnych fondov a účasť na spoločnej poľnohospodárskej politike EÚ.
- 1.14. EHSV je pevne presvedčený, že EÚ by mala pre všetky kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny zaviesť prísny a účinný mechanizmus na monitorovanie rozdeľovania prostriedkov z nástroja predvstupovej pomoci. Väčšia pozornosť by sa mala venovať najmä Turecku s cieľom zastaviť chronické oneskorenia v rôznych sektoroch.
- 1.15. EHSV navrhuje urýchliť vykonávanie nástroja IPA III najmä v prvých rokoch, aby sa zabránilo štrukturálnym prietahom pri uzatváraní zmlúv a vykonávaní a aby sa postupne odbúrali súčasné oneskorenia. Komisia by mala venovať osobitnú pozornosť nepriamemu riadeniu u prijímateľov. Z hodnotenia v polovici trvania vyplynulo, že zatiaľ čo sa vplyv z hľadiska zvýšenia zodpovednosti považuje za pozitívny, uzatváranie zmlúv bolo nedostatočné a najmä v Turecku došlo k veľkým oneskoreniam pri vykonávaní.
- 1.16. EHSV zdôrazňuje, že monitorovanie sa musí vykonávať na základe ukazovateľov stanovených v návrhu Európskej komisie. Príslušné ukazovatele výkonnosti sa definujú a začlenia do programového rámca nástroja IPA a príjemcom finančných prostriedkov EÚ sa uložia primerané požiadavky na podávanie správ. Pri hodnotení výsledkov pomoci v rámci IPA III sa za referenčný bod budú považovať správy o rozšírení. Systém podávania správ o výkonnosti by mal zabezpečiť, aby sa údaje na monitorovanie vykonávania a výsledky získavali efektívne, účinne a včas.
- 1.17. EHSV sa domnieva, že Komisia by mala pravidelne monitorovať svoje opatrenia a skúmať pokrok pri dosahovaní výsledkov. V hodnoteniach sa posúdia praktické účinky nástroja na základe príslušných ukazovateľov a cieľov a podrobnej analýzy toho, do akej miery sa môže nástroj považovať za relevantný, účinný a efektívny a či poskytuje dostatočnú pridanú hodnotu EÚ a či je v súlade s ostatnými politikami EÚ. Hodnotenia budú zahŕňať poznatky získané na určenie akýchkoľvek nedostatkov/problémov alebo akéhokoľvek potenciálu na ďalšie zlepšenie opatrení alebo ich výsledkov a na maximalizáciu ich využívania/vplyvu.

⁽³⁾ Pozri odkaz v poznámke pod čiarou 1.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/europeaid/evaluation-instrument-pre-accession-assistance-ipa-ii-draft-report_en

1.18. EHSV je pevne presvedčený, že by sa mali stanoviť referenčné hodnoty a medzi kandidátskymi a potenciálnymi kandidátskymi krajinami šíriť osvedčené postupy, aby sa zvýšila miera aktívneho čerpania finančných prostriedkov v týchto krajinách.

1.19. EHSV zdôrazňuje, že v novom návrhu nariadenia sa kladie dôraz aj na význam intenzívnejšej koordinácie a spolupráce s ostatnými darcami a finančnými inštitúciami vrátane súkromného sektoru.

1.20. Výbor vyzýva Európsku komisiu, aby preskúmala potenciál dlhodobejšej perspektívy vo vykonávaní. Zvýši sa tým miera predvídateľnosti a zmenší sa časový tlak najmä v prípadoch, ak počas daného obdobia došlo k viacnásobným výrazným oneskoreniam.

1.21. EHSV sa domnieva, že je potrebné zlepšiť celkovú kvalitu (pracovných) dokumentov využívaných pri plánovaní sektorového prístupu, ako aj objasniť toto plánovanie pre všetky príslušné strany. Na tento účel odporúča, aby sa prijali aj opatrenia na zlepšenie kapacít Európskej komisie s cieľom bežne zohľadňovať horizontálne otázky. Vo všeobecnosti sa podporuje posilňovanie kapacity všetkých inštitúcií zapojených do vykonávania predvstupovej pomoci. Táto podpora by mala zahŕňať primerané využívanie technickej pomoci zameranej na podporu týchto inštitúcií v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách.

1.22. EHSV sa domnieva, že nástroj IPA III by sa mal využívať s cieľom lepšie pochopiť základné hodnoty EÚ, ako aj propagovať pridanú hodnotu predvstupovej pomoci pred širokou verejnosťou v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách. Malo by sa to uskutočňovať prostredníctvom grantových programov spravovaných delegáciami Európskej únie.

1.23. EHSV víta, že nástroj predvstupovej pomoci by mal byť prepojený s a) právnym štátom, b) dobrým riadením a základnými právami, c) spoločensko-hospodárskym rozvojom, d) prijatím politík EÚ a *acquis*, e) dobrými susedskými vzťahmi a zmierením a f) regionálnou spoluprácou.

2. Právny štát, dobré riadenie a základné práva

2.1. EHSV zdôrazňuje, že naďalej existujú veľké rozdiely medzi normami EÚ a normami v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách. Zdá sa, že situácia v Turecku je zložitejšia, ako bola v minulosti, a to najmä po neúspešnom pokuse o štátny prevrat v júli 2016 a po zavedení stanného práva.

2.2. EHSV sa domnieva, že nástroj IPA III by mal naďalej investovať do projektov spojených s právnym štátom, ktoré pomohli krajinám vytvoriť silné a profesionálne orgány na presadzovanie práva a súdne orgány, ktoré sú slobodné a nezávislé od vonkajšieho vplyvu.

2.3. Výbor sa takisto domnieva, že by sa mala venovať osobitná pozornosť vytvoreniu účinného systému na ochranu hraníc, riadenie migračných tokov, predchádzanie humanitárnym krízam a na poskytovanie azylu osobám v núdzi. Veľmi užitočná môže byť technická pomoc zo strany EÚ na podporu osvedčených postupov dobrého riadenia v týchto oblastiach. Všetky kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny musia okrem toho vyvinúť mechanizmy na predchádzanie organizovanej trestnej činnosti, zastavenie terorizmu a nezákonného prisťahovalectva. Turecko by malo preukázať pevnejšie odhodlanie vykonávať dohodu, ktorú podpísalo s EÚ 28. marca 2016 o zastavení toku nelegálnej migrácie smerujúcej cez Turecko do Európy⁽⁵⁾.

2.4. EHSV podčiarkuje, že verejný sektor vo všetkých kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách naďalej trpí problémami, ako je klientelizmus, neprehľadnosť, korupcia a nerovnosť.

2.5. Výbor si uvedomuje, že menšiny vo všetkých kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách naďalej čelia mnohým problémom v dôsledku diskriminačného správania a postojov.

2.6. EHSV je pevne presvedčený, že v rámci nástroja predvstupovej pomoci by mali mať prioritu iniciatívy zamerané na reformu a odpolitizovanie verejného sektora, podporu transparentnosti a spoľahlivosti, rozširovanie elektronickej verejnej správy a zlepšovanie riadenia. Nástroj predvstupovej pomoci by sa mal v tejto súvislosti využívať na vytváranie zmysluplných príležitostí na zapojenie čo najširšieho okruhu organizácií občianskej spoločnosti do tvorby vládnych politík.

(5) <http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-towards-a-new-policy-on-migration/file-eu-turkey-statement-action-plan>

2.7. EHSV je pevne presvedčený, že občianska spoločnosť by sa mala uznať ako dôležitý činiteľ, pokiaľ ide o zabezpečenie právneho štátu. Iniciatívy občianskej spoločnosti by preto mali mať v rámci nástroja predvstupovej pomoci prioritu.

2.8. Výbor sa taktiež nazdáva, že prioritou predvstupovej pomoci by malo byť financovanie inštitúcií podporujúcich a propagujúcich rovnosť a rešpektovanie občianskych práv.

3. Sociálno-ekonomický rozvoj

3.1. EHSV si uvedomuje, že potreba finančnej pomoci určenej týmto partnerom sa prejavuje prostredníctvom pretrvávajúcej vysokej miery nezamestnanosti (napr. 21,6 % v bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko a 35,3 % v Kosove ^(*)) v prvom štvrtroku 2018) a pomalého dobiehania členských krajín EÚ z hľadiska HDP na obyvateľa.

3.2. EHSV si v plnej miere uvedomuje, že chudoba, vysoká nezamestnanosť, neformálna ekonomika, nízke mzdy, korupcia, nezákonné konanie, emigrácia kvalifikovaných pracovníkov a odliv mozgov majú vplyv na všetkých partnerov v krajinách západného Balkánu ^(⁶) a v Turecku.

3.3. EHSV sa domnieva, že úloha vzdelávania vo všetkých partnerských krajinách západného Balkánu a v Turecku, so zreteľom na rovnaký prístup k systémom vzdelávania, má zásadný význam z hľadiska podpory európskych hodnôt, rozvoja zmyslu pre toleranciu voči príslušníkom menšín, posilňovania rodovej rovnosti a boja proti predsudkom a utužovania sociálnej súdržnosti.

3.4. EHSV sa takisto domnieva, že prostredníctvom nástroja IPA III treba implementovať „program sociálnej súdržnosti“, pričom treba zlepšovať účinnosť a efektívnosť systémov vzdelávania a tak riešiť problém súvisiaci s nedostatkom zručností a nesúlalom medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami, ako aj výzvy na trhu práce týkajúce sa digitálnych a technických zmien v hospodárstve. Rozšírením finančnej podpory na programy odborného vzdelávania, systémy učňovskej prípravy a systémy celoživotného vzdelávania, ako aj užším zapájaním sociálnych partnerov a ostatných príslušných organizácií občianskej spoločnosti do ich vypracúvania by sa mohol riešiť problém súvisiaci s nesúlalom medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami na trhu práce a znížiť vysoká miera nezamestnanosti, ako aj počet neobsadených pracovných miest.

3.5. EHSV podčiarkuje význam vytvárania mechanizmov prostredníctvom nástroja predvstupovej pomoci s cieľom bojovať proti chudobe a poskytnúť prístup na trh práce najmä mladým ľuďom, ženám a menšinovým skupinám, a tým predchádzať vysťahovalectvu a úniku mozgov.

3.6. EHSV sa domnieva, že prehĺbenie a rozšírenie sociálneho dialógu je nevyhnutnou podmienkou sociálno-ekonomického rozvoja. Sociálni partneri musia zohrávať dôležitú úlohu pri vypracúvaní a vykonávaní politík.

3.7. EHSV je pevne presvedčený, že zvýšenie kapacity v záujme posilnenia makroekonomickej stability a podpora pokroku s cieľom dosiahnuť fungujúce trhové hospodárstvo schopné čeliť konkurenčným tlakom a trhovým silám pôsobiacim v rámci Únie by mali byť prioritou pre všetky kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny počas rozdeľovania predvstupovej pomoci. Osobitnú pozornosť však treba venovať aj podnikateľskej úrovni ekonomík, ktoré sú prijímateľmi predvstupovej pomoci. Podnikanie, samostatná zárobková činnosť, MSP a mikrofinancovanie by sa nemali zanedbávať.

3.8. EHSV osobitne upozorňuje na zlepšovanie trhovej orientácie súkromného sektoru a na konkurencieschopnosť súkromných podnikov prostredníctvom rozdeľovania predvstupovej pomoci.

3.9. Výbor sa domnieva, že v rámci nástroja IPA III by sa pre organizácie občianskej spoločnosti mali sprístupniť prevádzkové granty pokrývajúce aspoň 36 mesiacov.

3.10. EHSV sa nazdáva, že v rámci nástroja IPA III by sa mal ďalej zvyšovať vplyv malých systémov na prerozdelenie finančných prostriedkov určených pre organizácie na regionálnej a miestnej úrovni a malé organizácie občianskej spoločnosti, a to najmä prostredníctvom oveľa rozsiahlejšieho zapájania organizácií občianskej spoločnosti do všetkých etáp plánovania pre každý z týchto systémov prerozdelenia finančných prostriedkov.

3.11. EHSV zdôrazňuje, že prostredníctvom nástroja predvstupovej pomoci treba poskytnúť pomoc inštitúciám, pokiaľ ide o podporu digitálnych technológií a šírenie, ochranu životného prostredia a stanovenie najprísnejších noriem v oblasti jadrovej bezpečnosti.

(*) Týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244 a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora (ICJ) k vyhláseniu nezávislosti Kosova.

(⁶) Stanovisko EHSV na tému Hospodárska a sociálna súdržnosť a európska integrácia západného Balkánu – výzvy a priority (Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 15).

3.12. EHSV sa tiež domnieva, že pokiaľ ide o získanie predvstupovej pomoci, prioritu by malo mať vytváranie inštitúcií na podporu rovnakého prístupu k vzdelávaniu detí, rozvoj odborného vzdelávania, zlepšovanie kvality vysokoškolského vzdelávania, rozširovanie celoživotného učenia a vytvorenie mechanizmov/orgánov upravujúcich pracovné vzťahy, postupy kolektívneho vyjednávania a riešenia pracovných sporov a štruktúrovaný dialóg medzi sociálnymi partnermi.

4. Prijatie politík EÚ a *acquis*

4.1. EHSV si uvedomuje, že existujú veľké rozdiely medzi normami EÚ a normami uplatňovanými v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách.

4.2. Výbor sa domnieva, že pozornosť by sa mala venovať podpore zosúladenia noriem, politík a postupov kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajín s normami Únie vrátane pravidiel poskytovania štátnej pomoci.

4.3. EHSV zdôrazňuje, že okrem harmonizácie legislatívnej časti *acquis communautaire* sa kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny budú musieť oboznámiť s politikami, o ktorých sa v súčasnosti v EÚ diskutuje a ktoré sa tvoria v EÚ, a prípadne s nimi svoje politiky zosúladiť. Ide napr. o Európsky pilier sociálnych práv, rozvojové ciele tisícročia, ako aj spoluprácu medzi členskými štátmi EÚ v súvislosti s tokom utečencov a migrantov a integrovanou kontrolou hraníc.

5. Dobré susedské vzťahy a zmierenie

5.1. Kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny západného Balkánu a Turecko naďalej ovplyvňujú negatívne dôsledky vojen a konfliktov, etnickej nenávisť, iredentistických hnutí a zmrazených konfliktov, ktoré by mohli opäť vypuknúť. Je potrebné dôrazne nabádať na vyriešenie najnaliehavejších bilaterálnych otázok ešte pred prístupom krajín k EÚ, hoci ak sa bude trvať na vyriešení všetkých otvorených otázok, mohlo by dôjsť k oddialeniu tohto procesu. Podpora obnovy ich obchodu a iných hospodárskych vzťahov by mohla prispieť k vyriešeniu konfliktov a hospodárskemu rastu.

5.2. EHSV víta iniciatívy zo strany štátnych vzdelávacích a kultúrnych inštitúcií, akademickej obce a organizácií občianskej spoločnosti zamerané na oblasť zmierenia, dobrých susedských vzťahov a uplatňovanie kritického prístupu k minulosti.

5.3. Výbor zdôrazňuje, že proces integrácie by sa mal uľahčiť posilnením kapacít organizácií občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov vrátane profesijných združení a stimulovaním v oblasti vytvárania sietí na všetkých úrovniach medzi organizáciami v EÚ a organizáciami, ktoré sú prijímateľmi pomoci.

5.4. EHSV sa domnieva, že nástroj IPA III by mal poskytovať finančné prostriedky organizáciám občianskej spoločnosti, ktorých cieľom je zlepšovať občiansky priestor v záujme záväzkov a účasti. V nástroji IPA III by sa mala rozšíriť podpora určená na infraštruktúru občianskej spoločnosti, tematické platformy občianskej spoločnosti a siete.

6. Regionálna spolupráca

6.1. Faktorom rozvoja a prepojenia regiónu by mala byť energetická a dopravná sieť. Tým by sa zabezpečilo, že občania kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajín západného Balkánu a Turecka budú mať jasnú predstavu o sociálnych, hospodárskych a environmentálnych výhodách prístupu k EÚ. Napríklad energetická účinnosť, ako aj úspory energie, sú faktormi, ktoré podnecujú činnosť podnikov a vytváranie ekologických, ale aj tradičných pracovných miest.

6.2. EHSV sa domnieva, že prioritu v rámci nástroja predvstupovej pomoci by mali mať inštitúcie a iniciatívy prepájajúce kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny v oblasti energetiky, komunikácie, digitalizácie, inovácie, dopravy a ochrany životného prostredia. Ako dobrý príklad osvedčeného postupu možno uviesť spoluprácu medzi mestami Kula v Bulharsku a Boljevac v Srbsku, ktoré chcelo zakúpiť špeciálne vozidlá, sledovacie bezpilotné lietadlá a osobné ochranné vybavenie s cieľom bojovať proti lesným požiarom⁽⁷⁾.

6.3. EHSV podporuje Zmluvu o Dopravnom spoločenstve, ktorú EÚ a kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny západného Balkánu podpísali 12. júla 2017, a nabáda zmluvné strany, aby ju ešte viac rozvinuli. V tejto súvislosti by Európska komisia, Európska investičná banka a partneri zo západného Balkánu mali zamerať svoje investície na spojenie základnej siete TEN-T EÚ a infraštruktúry na západnom Balkáne. Preto je teraz potrebné vytvoriť spoločný program a identifikovať dostupné finančné prostriedky a stanoviť spoločný harmonogram.

(7) <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2018/SK/C-2018-3051-F1-SK-MAIN-PART-1.PDF>.

6.4. Zlepšením infraštruktúry sa znížia náklady na dopravu a energie a podporia sa rozsiahle investície v tejto oblasti a taktiež sa uľahčí medziregionálny obchod. Okrem toho podpora digitálnej modernizácie a postupné znižovanie nákladov na roaming v krajinách západného Balkánu prispeje k rozvoju podnikania, zvýšeniu produktivity a zlepšeniu kvality života. Nedostatočná infraštruktúra však nie je hlavnou prekážkou spolupráce medzi partnermi zo západného Balkánu. Cieľ a obsah spolupráce bol obmedzený v dôsledku prejavov nepriateľstva z minulosti a dodnes nevyriešených sporov medzi nimi. Toto by bolo možné čiastočne napraviť podporou projektov cezhraničnej spolupráce v rámci nástrojov IPA.

6.5. Mali by sa využívať médiá a iné formy komunikácie s cieľom zdôrazniť prítomnosť a význam aktivít EÚ v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách. Okrem toho by sa počas celého prístupového procesu mali zvyšovať kapacity komunálnych úradníkov v oblasti projektového manažmentu a implementácie.

7. Konkrétne pripomienky k návrhu nariadenia o IPA III

7.1. EHSV sa domnieva, že návrh nadväzuje na výsledky a skúsenosti získané počas predchádzajúcich programových období a považuje ho za vhodný na dosiahnutie stanovených cieľov. Opakovane však pripomína, že v porovnaní s členskými štátmi čelia kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny značne rozdielnym výzvam, a preto má flexibilita kľúčový význam.

7.2. EHSV v plnej miere podporuje ciele nástroja IPA III, chce však zdôrazniť, že v krátkodobom horizonte je ťažké pozorovať priame účinky. Preto odporúča, aby sa dôkladne posúdila pridaná hodnota budúcich intervencií, pokiaľ ide o rozsah záväzku, politickú váhu a podporu pre väčšinu prijímateľov pomoci. Treba privítať, že podpora rozpočtu poskytnutá v súčasnom programovom období bola katalyzátorom inštitucionálnych zmien a rozšírenia politického dialógu v prijímateľských krajinách (napr. Srbsko. Čierna Hora a Albánsko).

7.3. So zreteľom na zložitú situáciu, v ktorej sa nachádza veľká väčšina prijímateľov pomoci, EHSV odporúča, aby sa v dostatočnej miere zjednodušili požiadavky na vypracovanie dokumentov a aby sa pozornosť sústredila na podporu prijímateľov a na to, aby sa zabezpečilo, že prijímatelia budú mať pocit spoluzodpovednosti za výsledky. Z toho dôvodu treba pokračovať v úsilí ďalej rozvíjať nepriamy spôsob riadenia s prijímateľskou krajinou, ako aj v činnostiach zameraných na budovanie kapacít s cieľom pomôcť zainteresovaným stranám, aby sa mohli konštruktívne zapájať do celkového plánovania.

7.4. EHSV sa domnieva, že prostredníctvom akcií financovaných z iných zdrojov v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách je potrebné posilniť doplnkovosť nástroja IPA III.

7.5. EHSV navrhuje, aby sa v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách prijali osobitné opatrenia počas procesu rokovania na vnútroštátnej úrovni s cieľom vyhnúť sa chronickým oneskoreniam, prekážkam a nedostatkom, ktoré sa objavili počas súčasného programového obdobia. Treba zohľadniť skutočnosť, že v porovnaní s národnými rozpočtami niektorých prijímateľských krajín je výška finančných prostriedkov nástroja IPA relatívne obmedzená, pričom treba dosiahnuť stabilný konsenzus medzi Európskou úniou a vnútroštátnymi inštitúciami týchto krajín a podporiť politický dialóg.

8. Osvedčené postupy

8.1. Modely podávania žiadostí: treba dosiahnuť ďalšie zjednodušenie a najmä zjednotenie v rámci nástroja IPA, ale aj vo vzťahu k iným darcom a požiadavkám v oblasti vnútroštátnej legislatívy. Existuje príliš veľa usmernení a pokynov – existuje priestor pre zjednotenie, pričom špecifické prípady budú zhrnuté v osobitnej kapitole.

8.2. Mali by sa zlepšiť kvalifikácie, poznatky a zručnosti verejných obstarávateľov vrátane kontrolných orgánov, resp. orgánov vykonávajúcich audit, a to najmä v prípadoch, ak si určitá otázka vyžaduje vysvetlenie a veľa času na vypracovanie odpovede.

8.3. V rámci niektorých podporných systémov existujú prehnane požiadavky týkajúce sa analýzy projektového prostredia, situácie v regiónoch atď., čo je pre bežných žiadateľov veľmi náročné. Mohlo by to fungovať opačne. Zadávajúce administratívy môžu najímať expertov, ktorí vypracujú takéto analýzy a posúdia, či je projekt životaschopný.

8.4. Uživateľsky ústretovejší prístup k žiadateľom: dokumentácie žiadosti môžu vopred preskúmať pracovníci príslušných administratívnych orgánov (alebo poskytovatelia technickej pomoci) alebo sa s nimi môžu viesť konzultácie a mal by sa poskytnúť dodatočný čas na splnenie administratívnych požiadaviek.

- 8.5. Zmeny v zmluve: treba zabezpečiť flexibilitu a rýchlejšie spracovanie. Vymedzenie programu trvá väčšinou jeden až dva roky a následný postup podávania žiadosti je zdĺhavý. Preto bude potrebné zaviesť flexibilné prostriedky na zmenu zmlúv.
- 8.6. Vzťahy s verejnosťou, značka a viditeľnosť: požiadavky v tejto oblasti možno zjednodušiť a optimalizovať. Okrem toho treba zlepšiť viditeľnosť projektov financovaných EÚ.
- 8.7. Odvetvové a projektové dokumentácie týkajúce sa cieľových hodnôt ukazovateľov by sa mali upraviť tak, aby boli synchronizované so skutočným vykonávacím obdobím.
- 8.8. Zmluvy o vykonaní odvetvových reforiem prispievajú k vykonávaniu politických reforiem a dosiahnutiu výsledkov, ktorú sú pre dané odvetvie špecifické. Možné opatrenia v rámci nástroja IPA III zahŕňajú: zapojenie kvalifikovaných pracovníkov do operačnej štruktúry a poskytovanie primeranej a neustálej technickej podpory pre operačné štruktúry. Malo by sa zabezpečiť, aby kľúčové zainteresované strany mali väčší pocit spoluzodpovednosti za tento proces. Výzvy v oblasti plánovania: v dôsledku časovej postupnosti zmlúv v rámci programu môže dôjsť k nesplneniu zmluvného termínu, čo môže následne v procese vykonávania spôsobiť mnohé problémy.
- 8.9. Potenciálne riziká, ktoré sa vyskytli počas vykazovaného obdobia nástroja IPA II, ukázali, že treba zaručiť záväzok a účinnú medzirezortnú spoluprácu a koordináciu. Je to spôsobené zložitou intervenciou a spoločnou zodpovednosťou konkrétnych vnútroštátnych inštitúcií, a to so zreteľom na skutočnosť, že za plánované reformy sú zodpovedné rôzne útvary vládnych orgánov.
- 8.10. Problémy počas prípravy súťažných podkladov/uzatvárania zmlúv na úrovni projektov spočívajú najmä v ťažkostiach spojených s plnením stanovených predpokladov, vo výzvach spojených s koordináciou s ďalšími súvisiacimi projektmi/zmluvami a určením ich časovej postupnosti, ale aj v nedostatočnej kapacite, pokiaľ ide o včasnú prípravu kvalitnej dokumentácie pre verejnú súťaž.
- 8.11. Z hľadiska uzatvárania zmlúv majú kľúčový význam tieto získané poznatky, ktorým by sa mala venovať ďalšia pozornosť: nedostatočná kapacita v dôsledku fluktuácie zamestnancov v inštitúciách prijímateľských krajín, nízka kvalita dokumentácie predkladanej prijímateľmi pomoci, nedostatok vlastných praktických odborných znalostí na prípravu zložitých projektov, potreba posilniť pocit spoluzodpovednosti kľúčových zainteresovaných strán za daný proces, náročné určovanie časového sledu zmlúv v rámci programu, v dôsledku čoho môže dôjsť k porušeniu zmluvy alebo lehoty na realizáciu, včasné plnenie nevyhnutných podmienok atď.
- 8.12. Častým problémom je nesúlad medzi ukazovateľmi uvedenými v pôvodných odvetvových/projektových dokumentáciách a následnými hodnotami do konca sledovaného obdobia. Aj kvalita ukazovateľov je v niektorých prípadoch nedostatočná, čo bráni účinnému sledovaniu vykonávania programu.
- 8.13. Obsah niektorých zmlúv spravovaných decentralizovanými orgánmi závisí od výsledkov predchádzajúcich zmlúv, ktoré uzatvorili hlavní obstarávatelia. Existuje teda riziko, pokiaľ ide o včasné predkladanie ponúk v rámci verejnej súťaže a plnenie zmlúv spravovaných decentralizovanými orgánmi.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER